

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALITA MLADISTVÝCH V SOUVISLOSTI
S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI**

Autor práce: Lucie Ledrerová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 METODIKA A CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	7
2 ZÁKLADNÍ POJMY	8
2.1 Mládež	8
2.2 Osoba mladší patnácti let	8
2.3 Mladiství.....	8
2.4 Mladý dospělí	9
2.5 Kriminologické členění dle věku.....	9
2.6 Kriminalita, delikvence, prekriminalita, sociálně patologické jevy	9
3 KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE	11
4 ETIOLOGIE KRIMINALITY MLÁDEŽE	14
4.1 Biologické a genetické faktory	14
4.2 Psychologické faktory	15
4.3 Sociální faktory.....	16
4.3.1 Rodinné prostředí.....	16
4.3.2 Školní prostředí.....	17
4.3.3 Vrstevnické prostředí.....	18
4.3.4 Vliv masmédií.....	19
5 NÁVYKOVÉ LÁTKY	21
5.1 Drogy	21
5.2 Alkohol	22
5.3 Nikotin	23
5.4 Chorobné hráčství.....	23
6 TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ ZA ÚČELEM OBSTARÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK	25
7 TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ POD VLIVEM NÁVYKOVÝCH LÁTEK	26
8 ZÁKON O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE 218/2003 SB.	28

8.1	Obecná charakteristika úpravy v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.....	28
8.2	Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům	31
8.2.1	Výkon soudnictví ve věcech mládeže	31
8.2.2	Trestní odpovědnost mladistvých.....	31
8.2.3	Provinění	32
8.2.4	Opatření ukládána mladistvým.....	32
8.2.5	Druhy opatření.....	32
8.2.6	Výchovná opatření	33
8.2.7	Ochranná opatření	33
8.2.8	Trestní opatření	33
9	PREVENCE	35
9.1	Pojem prevence.....	35
9.1.1	Primární prevence	35
9.1.2	Sekundární prevence	35
9.1.3	Terciální prevence	36
9.1.4	Sociální prevence	36
9.1.5	Situační prevence	36
9.1.6	Prevence viktimmnosti	36
9.2	Systém prevence	37
9.3	Prevence v České republice	38
10	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	40
10.1	Použité metody a techniky sběru dat	40
10.2	Pracovní postup sběru dat	40
10.3	Výsledky dotazníkového šetření	41
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56
	PŘÍLOHY	57
	ABSTRAKT	61
	ABSTRACT	62

ÚVOD

Problematika návykových látek je velice rozsáhlá a v současné době představuje závažný celospolečenský problém. Vyžaduje, aby tomuto negativnímu jevu, bylo věnováno zvýšené úsilí.

Závěrečnou práci kriminalita mladistvých v souvislosti s návykovými látkami jsem si vybrala proto, že je to stále aktuální a diskutované téma. Současná mládež již není to, co bývala, i přesto, že je této problematice věnováno mnoho pozornosti, roste mezi mládeží závislost na drogách a s ní spojená kriminalita.

V odborné literatuře je toto téma také v široké míře zastoupeno, což ukazuje na závažnost tohoto problému. Je mu věnována pozornost i z řad vědních oborů (pedagogiky, psychiatrie, kriminologie). I přes široké výzkumné úsilí o příčinách sociálně patologických jevů mezi mládeží kriminalita roste a věk prvopachatelů se snižuje.

Cílem mé práce je zabývat se bojem proti užívání návykových látek. Zdůraznit faktory, které působí na kriminalitu mladistvých a zaměřit se na prevenci.

1 METODIKA A CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je celková analýza kriminality spojené s návykovými látkami, zabývat se bojem proti užívání návykových látek mladistvými. Zdůraznění faktorů, které působí na kriminalitu mladistvých a důležitost prevence. Dále si tato práce klade za cíl pomocí výzkumné techniky dotazníků potvrdit, nebo vyvrátit stanovené hypotézy.

Úvodní část se týká základních pojmů, se kterými se bude pracovat a které budou se objevovat v celé práci. Dále je uveden termín „kontrola kriminality“ pod nímž se rozumí snaha státu i společnosti o udržení kriminality v určitých mezích. Následuje rozbor etiologie kriminality, což je analýza sociálních podmínek, ve kterých mladistvý vyrůstá, genetické předpoklady a dispozice jedince.

Druhá část se již zabývá návykovými látkami a s nimi spojenou kriminalitou. Na toto navazuje zákon 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, kde se odkazuje především na trestní odpovědnost mladistvých a opatření jím ukládaná. V závěru druhé části práce je uvedeno preventivní opatření, zvláště na státní úrovni.

Výzkumné části byl věnován závěr práce, jedná se o dotazníkové šetření. V něm uvedená data byla směřována ke zjištění počtu mladistvých na vybraných školách v Jihočeském kraji, kteří užívají návykové látky.

Bakalářská práce vychází z nastudované literatury a dokumentů souvisejících s danou problematikou, která je v práci řešena a analyzována.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

2.1 Mládež

Mládež je ve společenských vědách spojována s různými věkovými kategoriemi na právu nezávislymi. Kriminologická literatura pod pojmem mládež zahrnuje tři věkové skupiny, děti ještě trestně neodpovědné, mladistvé a mladé dospělé. Ve statistice kriminality policie je pojem mládež chápe v užším smyslu – zahrnuje děti a mladistvé, nikoli mladé dospělé. Pod pojmem mládež policie vykazuje fyzické osoba od narození do věku osmnácti let. Podle zákona č. 218/2003 Sb. § 2 písm. b) se rozumí mládeží děti mladší patnácti let a mladiství.

2.2 Osoba mladší patnácti let

Dítě (osoba) mladší než 15 let je terminologie užívaná trestním právem. Podle zákona č. 218/2003 Sb. § 2 písm. c) se rozumí mládeží děti mladší patnácti let a mladiství. V trestním řízení jde o fyzickou osobu před dovršením patnácti let věku, která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná. Trestní řád tuto kategorii osob označuje jako „*osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné*“.

2.3 Mladiství

Mladiství je pojem trestněprávní označující fyzickou osobu. Postavení mladistvého je vázáno na dobu spáchání trestného činu. Mladistvou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin do dne, ve kterém dovršila osmnáct let věku. Obecná (plná) trestní odpovědnost pachatele nastává den následující po dni, ve kterém osoba dovršila osmnáct let věku. Podle zákona č. 218/2003 Sb. § 2 písm. d) se rozumí mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.¹

---

¹ Trestní předpisy, nakladatelství Sagit, 2008, s. 252, ISBN: 978-80-7208-691-7

2.4 Mladý dospělý

Mladý dospělý je pojem používaný v kriminologické literatuře. Je to věková kategorie od 18 let výše. Horní hranice není chápána jednotně a je velmi volná, někdy do věku 21 let, jindy do věku 24 let, ale i 30 let.

2.5 Kriminologické členění podle věku

0 – 7 let – dítě předškolního věku

7 – 12 let – dítě mladšího školního věku

12 – 15 let dítě staršího školního věku

15 – 18 let mladiství

18 – 19 let věk blízký věku mladistvému

18 – 24 let mladý dospělý²

2.6 Kriminalita, delikvence, prekriminalita, sociálně patologické jevy

Kriminalita (zločinnost) je úhrn sociálně škodlivých jevů, které jsou stanoveny v trestních kodexech. V současné právní úpravě jsou to trestné činy.

Širší pojem je **delikvence**, obecně označující protiprávní jednání. Zahrnuje dva druhy jednání. Za první jsou to delikty (i civilní delikty), tedy skutky, které zahrnuje odpovědnost za náhradu škody v občanském právu a za druhé je do delikvence zahrnována prekriminalita.

Prekriminalita jsou činy jinak trestné, kterých se dopouštějí děti před dosažením trestní odpovědnosti a které, pokud by ji spáchaly osoby starší, by byly považovány za trestné činy.

---

² SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*, České Budějovice, 2009, s. 97, ISBN: 978-80-86708-81-2.

Pojem nejširší je pojem **sociálně patologické jevy** (negativní společenské jevy) neboť zahrnuje i jevy, které se v negativním smyslu odchylojí od norem a hodnot akceptovaných danou společností. Jde například o závislosti (na návykových látkách, hracích automatech), prostituci, sebevražednost, záškoláctví, útěky z domova, anarchismus, rasismus, xenofobie, apod.³

---

³ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002, s. 11 – 13, ISBN: 80-86473-08-2.

3 KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE

Termín „kontrola kriminality“ je v odborné literatuře dnes již frekventovaný. Rozumí se pod ním úsilí státu i společnosti o udržení kriminality v určitých přijatelných mezích nebo o její omezování. Tento termín zhruba odpovídá termínu „boj s kriminalitou“, kde však je kladen důraz především na represivní přístup. Naopak u kontroly kriminality na vzájemnou vyváženost represivní (trestnou činnost potlačující) a preventivní (trestnou činnost předcházející) strategii.

Základní koncepce výchovného působení na nastupující generaci je založena na Listině základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.) a na Úmluvě o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.). Listina základních práv a svobod v čl. 32 stanoví, že zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a že děti na druhé straně mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Základní vztahy v rodině, vzájemná práva a povinnosti jejích členů upravuje zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb., v platném znění). Ze zákonné úpravy vyplývá, že rodiče jsou odpovědní – mimo jiné – za řádnou výchovu svých dětí a při této aktivitě se mohou opřít o pomoc státu.

Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb., v platném znění) věnuje stát prvořadou pozornost zejména dětem, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské povinnosti, dětem, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly provinění nebo čin jinak trestný, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky, dětem, které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů, dětem, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo jmění nebo je podezření ze spáchání takového činu a některým dalším skupinám dětí (§ 6), pokud tyto skutečnosti vývoj dětí nepříznivě ovlivňují. Na tyto skutečnosti je každý oprávněn upozornit orgány sociálně-právní ochrany, kterými jsou zejména obecní úřady s rozšířenou působností a krajské úřady (§ 4, 7) a je oprávněn i upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.

Podle tohoto zákona (§ 39) mohou obce a kraje zřizovat zařízení odborného poradenství pro péči o děti, zařízení sociálněvýchovné činnosti nabízející dětem programy rozvíjení sociálních dovedností, výchovných činností a využití volného času, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, výchovně rekreační tábory pro děti a zařízení pro výkon pěstounské péče.

Významné úkoly v péči o predelikventní a delikventní děti plní pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, kteří působí v rámci krajských úřadů a obecních úřadů s rozšířenou působností. Tito pracovníci uskutečňují péči o ohrožené děti a mladistvé, zabývají se rodinami, ve kterých neplní rodiče řádně své rodičovské povinnosti, nechťejí, neumějí nebo se nemohou o své děti dostatečně starat. Dále se tyto pracovníci zabývají sociálněvýchovným působením na mládež, poskytují mladým lidem poradenské služby, provádějí výchovné pohovory a poskytují výchovnou pomoc, účastní se trestního řízení proti mladistvým a podávají o klientech orgánům činným v trestním řízení kvalifikované zprávy.

Problematika trestní odpovědnosti, trestání a trestního stíhání mladistvých je v současné právní úpravě řešena zákonem 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže s tím, že „pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů“, čímž se myslí trestní zákon (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a trestní řád (zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon platný od 1. 1. 2004 přináší celou řadu nových pohledů na zacházení s mládeží. Jedna z nejdůležitějších změn spočívá v tom, že „soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež“ (§ 4), přičemž soudem pro mládež se rozumí „zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu“ (§ 2 písm. g). Soudnictví nad mládeží se vztahuje především na mladistvé osoby, ale do určité míry i na děti mladší patnácti let. Soudci, státní zástupci, příslušníci policejních orgánů a úředníci Probační a mediační služby působící v trestních věcech mládeže musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží (§ 3 odst. 8). Opatření přijímaná soudy mládeže v trestních věcech

mladistvých nemají již vycházet z principu dualismu sankcí (tresty a ochranná opatření), ale z principu monismu sankcí, které má představovat systém obsahující širokou škálu opatření, podle ustanovení § 10 jsou těmito opatřeními: výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření (včetně odnětí svobody). Zákon vytváří široké možnosti pro účast mladistvého na speciálních programech resocializačních, vzdělávacích, odborného výcviku i jiných. Soudy mládeže mají v občanském soudním řízení rozhodovat i ve věcech činů jinak trestných, jichž se dopustila osoba mladší patnácti let, a i v těchto věcech mají vybírat ze škály opatření. V § 93 jsou tato opatření vyjmenována a jedná se o tato opatření: dohled probačního úředníka, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče a ochrannou výchovu.⁴

---

⁴ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. 2. přepracované vydání Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 400- 403, ISBN: 80-7357-026-2.

4 ETIOLOGIE KRIMINALITY MLÁDEŽE

Dítě přichází na svět do konkrétních sociálních podmínek s určitým genetickým vybavením a určitými dispozicemi, které jsou předem těžko jednoznačně odhadnutelné. Jeho chování v raných vývojových fázích socializace může vykazovat takové (např. agresivní) projevy, které by nepoučený pozorovatel mohl považovat za počátek sociality. V tomto ohledu je důležité sledovat, zda se některé sociálně nepřijatelné reakce dítěte upravují v závislosti na jeho biologickém a psychickém zrání či získávají trvalejší ráz.

4.1 Biologické a genetické faktory

Při výkladu o etiologických aspektech kriminality nelze odhlédnout od biologického základu lidí, od oblasti genetiky. Konkrétní dispozice jedince tvoří obecný rámec jeho možností a stojí často u kořenů odlišného výchovného prostředí. Člověk si při svém narození přináší na svět určité dispozice, které ve většině případů nejsou samy o sobě ani špatné ani dobré. O těchto dispozicích lze pouze konstatovat, že některé z nich jsou rizikovější než jiné a jejich pozitivní modifikace obtížnější.

V současné světové psychologii je podíl heredity na vývoji osobnosti široce diskutován. Poměrně nejprozkoumanější je problematika dědičnosti inteligence, méně již otázky osobnostních rysů. Dispozice k neadekvátnímu chování, které při nevhodném výchovném působení může přerůst až do trestné činnosti, mohou pramenit i z nejrůznějších poruch či poškození mozku (porodní komplikace, úrazy apod.), z poruch reaktivity autonomního nervového systému či vrozených osobnostních dispozic. Z hlediska kriminologie nemají však význam pouze biologické determinanty, které mají vztah k duševnímu životu člověka, ale též biologické anomálie či odlišnosti poznamenávající vzhled člověka nebo jeho zdravotní stav v nejširším slova smyslu. Invalidita či jiná odlišnost biologické konstituce od průměru populace stojí často v pozadí různých abnormních či sociálněpatologických způsobů chování. Invalida je na základě své nemoci nejen vyřazen z mnohých činností svých vrstevníků, ale navíc – a to platí především u mládeže – bývá pro svou fyzickou vadu zesměšňován a vytlačován na okraj skupiny. Frustrace potřeb těchto lidí pak často zpětně přerůstá do různých druhů neadekvátního jednání, od stažení se do sebe mnohdy za hranici

psychické normy až k náhradnímu – mnohdy kriminálnímu – uspokojování potřeb či kompenzaci duševních traumat. Výše naznačené se může do určité míry týkat i jedinců z minoritních antropologicky odlišných skupin (Romové, Vietnamci, Číňané apod.).

Biologické determinanty organismu však mají ještě další souvislosti s kriminalitou. Například reakce jedinců na alkohol a drogy je výrazně individuální povahy podle vybavení organismu vhodnými protilátkami. Lidé reagují např. rozdílně na alkoholovou intoxikaci. To má zvláštní význam pro mladé jedince, kteří neznají svou reakci na alkohol a neočekávají, že jeho vliv vyřadí kontrolní mechanismy jejich chování. Nejnebezpečnější biologicky podmíněnou reakcí na alkohol je agresivita (ať už verbální nebo fyzická), která stojí velmi často u zrodu trestné činnosti mládeže.

Obdobně fyzická vyspělost či nadměrná sexuální potence mladých lidí, nekorigovaná vnější kontrolou a především prosociálním zvnitřněným systémem hodnot a norem, posunuje jedince k neadekvátnímu jednání. V této souvislosti se hovoří o tzv. faktoru akcelerace. Odborníci různých humanitních profesí shodně zjišťují, že v současnosti dochází k urychlování biologického zrání jedinců, které se dostává do výrazného střetu s jejich psychickou a sociální nezralostí. To jinými slovy znamená, že psychicky či sociálně nezralí jedinci nejsou schopni vhodně využívat svých fyzických sil a tlumit své sexuální (a další) potřeby, což opět často vyúsťuje do střetu s trestním právem.

4.2 Psychologické faktory

O adekvátním či neadekvátním chování mladých lidí rozhodují do značné míry jejich psychické charakteristiky. Rozhodnutí člověka je závislé mimo jiné na jeho temperamentu (který se v průběhu života příliš nemění), na motivaci k určitému konání či opomenutí (systém hybných sil chování jedince) a tzv. obecné rozumové schopnosti neboli inteligenci. V empirických výzkumech je opakovaně zjišťováno, že mladí delikventi mají ve srovnání s nedelikventní populací častěji nižší intelektovou kapacitu, což je vysvětlováno jak nižší úrovní intelektových dispozic, tak – často – výchovou zanedbaností. Jedinci s nižším intelektem, jsou navíc náchylní ke svedení k trestné činnosti (jsou více sugestibilní), jejich schopnost řešit náročné situace je omezena (proto je častěji řeší společensky nepřijatelným způsobem) apod.

4.3 Sociální faktory

Vývoj osobnosti mladého člověka probíhá v určitém sociálním mnohvrstevnatém kontextu, které podle svého charakteru vhodně či nevhodně osobnost formuje. Stejně sociální prostředí nemusí stejně působit na všechny jedince, kteří jsou jeho působení vystaveni. Naopak různí jedinci podle svého dosavadního psychického vybavení percipují vliv stejné sociální reality různě, někteří jsou vůči určitým jevům či podnětům imunní, jiní velmi citliví. Nicméně kriminologie na základě empirických poznatků a teoretického zobecnění označuje některé vlivy sociálního prostředí za výrazně kriminogenní, za obecně závažně deformující převážnou většinu mladých jedinců, kteří jsou jim vystaveni.⁵

4.3.1 Rodinné prostředí

Rodinná výchova je základem a má určující význam při formování osobnosti mladého člověka a je rozhodující i pro jeho mravní vývoj. Mladý člověka si má z rodinné výchovy odnášet do života především správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Neplní-li rodinná výchova takovou funkci, jsou již tím dány větší předpoklady pro vznik kriminogenního prostředí. Výskyt kriminality je vyšší u mládeže z rozvrácených rodin. Tak je tomu i u rodin, kde dítě (mladistvý) postrádá citový vztah a zájem o jeho život, jeho problémy, i když po materiální stránce nestrádá.

Za základní kriminogenní faktory v rodině proto můžeme označit tyto:

1. rozvrácená rodina,
2. závislost rodičů na alkoholu, nebo jiných drogách
3. kriminalita členů rodiny,
4. nepřiměřená výchova dítěte a mladistvého (přehnaná tvrdost nebo naopak přehnaná shovívavost),

---

⁵ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. 2. přepracované vydání Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 388-391, ISBN: 80-7357-026-2.

5. lhostejnost rodičů k chování dítěte ve škole, k prospěchu, ke způsobu trávení volného času apod.,
6. pobyt dítěte v dětském domově,
7. preferování podnikatelských a jiných aktivit a angažovanost rodičů v zaměstnání před výchovou dětí.⁶

4.3.2 Školní prostředí

Do výchovy dítěte a mladistvých zasahuje významným způsobem předškolní zařízení a škola. V nich – často poprvé ve svém životě – se dítě setkává s přímým působením společenských norem a hodnot platných v okolním sociálním světě. Před vstupem do těchto zařízení žije dítě převážně pod vlivem rodiny, která mu normy a hodnoty společnosti zprostředkovává. Ty však často nebývají v autentické podobě, jsou mnohdy deformovány a takto přenášeny na nové pokolení. Dítě pak při vstupu do školních zařízení často bolestivě konfrontuje své dosavadní poznatky z rodinného prostředí s normami a hodnotami, které mu jsou prezentovány nejen pedagogy, ale i spolužáky. Pro mladé budoucí pachatele trestné činnosti je příznačné, že často vstupují do školního prostředí nedostatečně připraveni. Především se tyto děti odlišují – většinou v důsledku špatného výchovného působení rodičů či jejich nedostatečného dohledu – nekázní, nedostatečnými hygienickými návyky, malým zájmem o výuku, nedostatečnou slovní zásobou, netolerantním přístupem ke spolužákům atp. vzhledem k tomu že se učitelé snaží z nových žáků vytvořit kompaktní celek od průměru se významně nelišících jedinců, dochází hned na počátku vstupu dítěte do školy k řadě závažných střetů mezi učitelem a žákem. Neukázněné nebo jinak zanedbané dítě bývá učitelem podvědomě interpretováno jako zlé, bývá často sankcionováno a vytlačováno na okraj třídy. Neukázněný žák bývá klasifikován špatnou známkou nejen z chování, ale často též z jednotlivých předmětů. Je totiž velmi obtížně (a vyžaduje to od učitele velkou zkušenost) odlišit důsledně faktickou úroveň znalostí od mnohdy neodpovídající formy, kterou je prezentována. Dochází tak často k jeho, který je nazýván stigmatizací, tj. k trvalému a neměnnému zařazení jedince do určité kategorie žáků s negativními charakteristikami. Takovéto

---

⁶ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*, 2. přepracované vydání, Praha 1998, MVČR, s. 8 – 9.

zařazení má za následek prohloubení problému mladého člověka, vytvoření bariéry mezi žákem a učitelem (případně spolužáky) a v konečném důsledku vyřazení možného preventivního edukačního či reedukačního působení školy.⁷

4.3.3 Vrstevnické prostředí

Jde o vliv zejména starších osob s narušeným chováním a to jak z řad mládeže tak i dospělých. V období dospívání, kdy psychika dítěte v porovnání s fyzickou stránkou není dostatečně vyvinuta, je dítě náchylné nekriticky přijímat negativní vlivy (vzory) starších. Značnou roli zde hraje takové alkohol a drogy. Mezi nevhodným využitím volného času a delikvencí mládeže často existuje příčinná souvislost. Přirozenou vlastností člověka je potřeba sdružovat se v kolektivu lidí. Tato vlastnost je ještě umocněna u mládeže, která se sdružuje v partách či jiných společenstvích. Za určitých podmínek je takové sdružování společensky nežádoucí zejména v případech, kdy parta vystupuje protispolečensky, agresivně, prosazuje rasovou nesnášenlivost, apod. příčina těchto negativistických postojů mladých lidí v partě je například v tom, že mladý člověk těmito postoji protestuje proti chybám a nedostatkům společnosti. Mladý člověk, který nemá ještě dostatek zkušeností, je velmi citlivý na vliv okolí. Citlivě vnímá chyby a nedostatky mikrostruktury ve které žije. Snadno podléhá negativním vlivům jiných osob, včetně negativních protispolečenských vlivů. Velmi snadno se integruje do určitého ideologického seskupení zejména v případech, kdy takové seskupení (parta) je řízena silnou osobností. Ideologie seskupení je přijímána za ideologii vlastní. Svou roli při integraci mladého člověka do party sehrává i jeho přirozená touha vyniknout nad svým okolím, touha být zajímavým, odlišovat se od ostatních, upoutat okolí, apod. v prezentaci svého postoje je mládež podporována anonymitou party, která výrazně ovlivňuje stupeň agresivity v prosazování názory a jednání. V partě je obvykle potlačen vlastní názor, který nahrazen autoritativním názorem vůdce party. Tento vliv je patrný zejména u extrémistických seskupení, ve kterých mladí lidé prosazují názor vůdce, aniž by se zabývali obsahem a dopadem tohoto názoru a konáním pod vlivem tohoto názoru.

---

⁷ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. 2. přepracované vydání Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 395-396, ISBN: 80-7357-026-2.

Za určující kriminogenní faktory proto můžeme označit tyto:

1. silná vůdčí osobnost party,
2. anonymita party,
3. agresivnost party při prosazování své ideologie,
4. sugestivní přebírání názoru, postoje party a zejména vedoucího party za vlastní.⁸

4.3.4 Vliv masmédií

Sledování televize dětmi má stále vzrůstající trend, významně u nich klesá zájem o četbu novin, knih, o návštěvy výstav, galerií a také o aktivní sportování. Stoupá návštěvnost diskoték a sledování televize. Televize může mít i vliv integrační (velké množství diváků sleduje stejné pořady), ale i dezintegrační (sledování zla, násilí). Televize je pak jako nejmocnější medium, velice nebezpečná. Mladí lidé u nás např. sledují nejvíce televizní stanici Nova, jejíž socializační působení je nejškodlivější (zobrazování násilí a jeho zlehčování, vulgární zobrazování sexu, agresivita zaměřená proti některým náboženským, politickým, sociálním, etnickým či jiným skupinám) a je špatným příkladem pro psychický, normální a sociální vývoj dětí a mladistvých. V poslední době se především mezi mladými lidmi stále více upřednostňuje oproti přímému sledování televizních pořadů sledování videozáznamů.

Zcela novým problémem je stírání žánrových hranic mezi zpravodajstvím a zábavou a tzv. reality TV využívající záznamů z přepadení bank, z křižovatek, na nichž často dochází k nehodám apod. Drasticky působící záběry jsou pro zesílení účinku ve vysílání některých stanic ještě zpomalovány. O negativním vlivu těchto stanic svědčí i tzv. pondělní syndrom, který označuje zvýšenou agresivitu dětí ve školkách a školách, kdy se děti odreagovávají od agresivity, kterou se „nabily“ během víkendu z televize. Televize tedy posiluje agresivitu nejen u disponovaných jedinců, ale posiluje ji u všech dětí a u všech lidí posiluje pocit, že svět je nebezpečným místem. Televizní násilí oslabuje citlivost na násilí, s nímž se člověk setkává v reálném světě. Řada akcí mladistvých pachatelů je přímo inspirována televizní produkcí. Negativní účinky televizního násilí se především projevují u dětí, jež jsou k násilnému jednání disponovány dědičnými a konstitučními faktory, rodičovským nezájmem či nepřátelstvím, příslušností ke skupině

---

⁸ CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*, 2. Přepracované vydání, Praha 1998, MVČR, s. 9 – 10.

nám, které sdílejí deviantní normy.

Velkou odpovědnost vůči nejmladší generaci mají dnes vedle rodičů a učitelů i tvůrci televizního vysílání. Při prevenci škodlivých účinků televizního násilí je třeba začít s mediální výchovou, která učí děti využívat media ke svému prospěchu. Nejlepším způsobem není jen teoretická poučování o mediích, jejich škodlivosti, ale i výroba televizních programů, rozhlasových pořadů, případně novin samotnými dětmi. Výsledkem tohoto vzdělávání by měla být mediální gramotnost, která je dnes již srovnávána s gramotností literární.⁹

---

⁹ ZOUBKOVÁ, I. NIKL, J. ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*, Praha 2001, 1. Vydání, s. 39, ISBN: 80-7251-070-3.

5 NÁVYKOVÉ LÁTKY

5.1 Drogy

Na sklonku 19. Století s rozvojem dopravy a spojů se problematika drog internacionalizuje. S rozvojem přírodních a technických věd nastupují syntetické drogy. Od počátku 20. Století dochází k sílícímu úsilí mezinárodního charakteru, směřujícímu k potlačení výroby a obchodu s drogami a je přijímáno značné množství mezinárodní legislativy.

Podle účinků zejména na psychiku člověka se drogy zařazují do následujících skupin (viz Příloha I.):

Opiáty – jde o přírodní drogu

- získávají se z mléčné kapaliny naříznutím nezralé makovice
- mezi přírodní deriváty opia patří morfin a kodein
- polysyntetickým derivátem je heroin

Stimulační drogy – patří mezi přírodní drogy, sem patří kokain – je obsažený v listech

- koky, tepelnou úpravou hydrochloridu kokainu vzniká tzv. crack
- mezi syntetické drogy patří pervitin (metanfetamin), fenmetrazin, extáze, atd.

Konopí a jeho produkty – základní surovinou je konopí seté

- jako hašiš se nazývá zaschlá a zformovaná pryskyřice ze samičích rostlin
- marihuana jsou sušené listy a květenství rostliny
- koncentrace THC je u hašiše asi 5 krát větší než v marihuaně

Halucinogeny – mezi přírodní drogu patří látka meskalin, obsažená v některých druzích

- kaktusů a psilocybin obsažený v některých houbách
- mezi syntetické látky patří LSD a Trifenidil

Těkavé látky (inhalanty) – jde o těkavé chemické látky

- mezi účinné plyny patří anestetické plyny jako ether a oxid dusný

Trankvilizéry a sedativa – mezi syntetická narkotika patří Petřin a megafon

- mezi léky patří barbituráty, hypnotika, anxiolytika, analgetika, antidepressiva

5.2 Alkohol

Alkohol je zejména na evropském a severoamerickém kontinentu legální drogou. Pití alkoholu je poměrně tolerováno, mnohá společenská jednání, recepce, bankety aj. si bez přítomnosti alkoholu neumíme ani představit. Spotřeba alkoholu v ČR stále stoupá a ČR patří např. společně s Dánskem mezi země s nejvyšší spotřebou alkoholu na obyvatele. Alkohol však zapříčiňuje různá vážná chronická onemocnění jater, ledvin, krevního oběhu, atd. má velký vliv na rozvodovost.

Skupiny, do kterých se začleňují osoby požívající alkohol:

alfa – nevede k progresi, může přivodit společenské problémy

beta – projevují se somatická poškození, ale nejde o závislost

gama – skládá se ze tří fází

- počáteční – jedinec zjistí, že mu pití přináší úlevu a začíná pít systematicky
- varovná – jedinec pozoruje, že se bez alkoholu nemůže obejít
- rozhodná – jedinec ztrácí kontrolu a je alkoholem ovládnut¹⁰

Zásadní rozdíl mezi alkoholismem dospělých a mladistvých spočívá v tom, že u mladistvých se závislost rozvíjí daleko rychleji, nezřídka i za tři roky. Setkáme-li se závislým jedincem mladším než 18 let, musíme počítat s tím, že musel alkohol požívat opakovaně a ve velkých kvantech již před svým 15. Rokem. Pití mladistvých o samotě je zcela výjimečné, častěji pije s kamarádem, ale ve zdrcující většině ve skupině vrstevníků, která je často organizovanou partou někdy i vysloveně partou pijáckou.

Konzumace a zneužívání alkoholu přináší problémy jedinci, rodině i celé společnosti. U jedince vede ke krátkodobému oslabení chování a sebekontroly (agresivita, úrazy), vězení pro opilost, k akutní otravě alkoholem, dlouhodobé problémy působí vzrůstající riziko určitých onemocnění, progresivní zhoršování chování a sebekontroly. Pro rodinu pak způsobuje její rozvrat, zanedbávání dětí, duševní poruchy, ekonomický úpadek. Pro společnost pak konzumace alkoholu přináší narušování veřejného pořádku, postižení druhých osob nehodami, náklady na zdravotnictví, sociální instituce, soudnictví, sníženou pracovní schopnost, invaliditu apod.

---

¹⁰ SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*, České Budějovice 2009, s. 89, 92 – 93, ISBN: 978-80-86708-81-2.

5.3 Nikotin

Jednou z tolerovaných drog, které vyvolávají závislost, je i zneužívání tabáku. Tabák vyvolává psychickou závislost ale i toleranci na nikotinu.

O závislosti můžeme mluvit, když:

- se tabák užívá po dobu alespoň jednoho měsíce,
- jsou splněny nejméně dva z následujících bodů:
  - neúspěšně vážně míněné pokusy zanechat kouření nebo ho výrazně omezit na určitý nízký počet cigaret denně,
  - objevení se abstinenčních příznaků (nutková potřeba tabáku, podrážděnost, úzkost, neschopnost koncentrace, nervozita, bolesti hlavy, ospalost, zažívací problémy) po pokusu přestat kouřit,
  - přetrvávající užívání tabáku, přestože jedinec trpí vážnou somatickou chorobou a je vědom, že tato choroba se kouřením zhoršuje.

Tabák (vedle alkoholu) způsobuje velké škody na zdravotním stavu populace. Pravidlo, že společnost, která prodělává změnu je vůči návykovým látkám zranitelnější se u nás potvrzuje. Spotřeba tabáku stoupá. Tabákový průmysl za pomoci reklamy úspěšně maximalizuje svoje zisky. Vysoký daňový odvod z tabákových výrobků těžko vyrovná společenské ztráty. Společnost předčasně ztrácí lidi v produktivním věku, rostou náklady na zdravotnictví, na invalidní důchody apod.

5.4 Chorobné hráčství

V poslední době se stále více setkáváme s další závislostí a to s patologickým (chorobným) hráčstvím – gamblingem. Stává se společenským problémem nejen psychiatrickým, ale i sociálním a kriminologickým. Souvisí to s přílivem velkého množství hracích automatů, vznikem heren, kasin, doprovázených zvýšeným zájmem o hazardní hry a především všeobecně rozšířeným zájmem o výhry všeho druhu v obrovském množství nových legálních loterií, tombol, sázek, televizních her a soutěží apod. obdobně se začíná projevovat i závislost na internetu.

Společenská nebezpečnost hráčské vášně je především v tom, že k jejímu provozování jsou nezbytné peníze a v tom, že se jedná o patologickou vášň (závislost), která vyžaduje stále více peněz. Mladší osoby pak jsou nuceny opatřovat si nezbytné peníze různými způsoby, především krádežemi (peněz, věcí z aut, bytů apod.), podvody, prostitucí, prodejem drog a další trestnou činností. Představa výhry je, zvláště u mladší osoby, tak lákavá, že ani po vysvětlení nerespektují skutečnost, že peněžní vklad hráčů do hry musí několikanásobně převyšovat možný zisk provozovatelů automatů. Odmítají přijmout skutečnost, že pro provozovatele to je vysoce zisková živnost, založená právě na lákavosti snadno získané výhry, která však musí tvořit jen zlomek vložených investic.

Mladí hráči do své záliby vkládají peníze ze svého kapesného, prodávají své osobní věci a postupně hazardní hru financují z peněz získaných krádeží v rodině, prodejem rodinných věcí, páchají trestnou činnost mimo rodinu, často své hráčství kombinují se zneužíváním návykových látek.

Dalším negativním jevem souvisejícím s patologickým hráčstvím je skutečnost, že herny, zejména v centrech větších měst, se často stávají současně místem uzavírání nelegálních obchodů (s drogami, kradenými věcmi, místem schůzek klientů s nezletilými hráči – prostitutky apod.). Hra na hracích automatech je u nás povolena až od osmnácti let, to se ale nedodrhuje, o čemž svědčí existence patologických hráčů mezi dětmi a mladistvými.

V poslední době odborníci stále častěji poukazují na nebezpečí počítačových her. Mezinárodní zdravotnická terminologie prozatím problém závislosti na počítačových hrách nezná, přestože se vyskytují příznaky silné závislosti na hráčství. V psychice těchto osob se objevují závažné poruchy. Místo toho, aby dítě navazovalo kontakty se svými vrstevníky, učilo se sociálním dovednostem, přátelství, soucitu, většinu času tráví ve virtuálním světě, který se řídí úplně jinými principy. Kontakt s realitou se potom hůře snáší, dítě často reaguje opětivým útekem k hrám. Tam si postupně zvykne, že se konflikty řeší stisknutím tlačítka. Kromě izolace od okolí a vytvoření komunikačních zábran si děti často hru přehrávají ve vědomí, čímž se narušuje jejich koncentrace na jiné činnosti. To často vede, mimo jiné, ke zhoršení prospěchu ve škole. Hráč může přestávat rozlišovat realitu a fiktivní svět hry.¹¹

---

¹¹ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J. ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*, Praha 2001, 1. Vydání, s. 8 - 10, ISBN: 80-7251-070-3.

6 TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ ZA ÚČELEM OBSTARÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Návykové látky včetně alkoholu jsou poměrně drahé a navíc snižují produktivitu práce a tedy i schopnost peníze si vydělat poctivě. Například cena gramu heroinu se v současnosti pohybuje kolem 1000 Kč, což pro osobu s pokročilejší závislostí představuje zhruba denní dávku. Většina osob závislých na heroinu si proto opatřuje prostředky na drogu nelegálně (krádežemi v domácnosti, které rodiče často ani nehlásí, dalšími krádežemi při různých příležitostech, prodejem drog atd.).¹²

Stále častěji je majetková trestná činnost spojena s potřebou mladistvých toxikomanů získat si prostředky na drogu. Mladý člověk, který se stal fyzicky závislý na návykových látkách, se dostává do bludného kruhu, který jej vede ke stále novému získávání značných finančních prostředků za každou cenu. Stává se tak povolnou a manipulovatelnou součástí zločineckého podsvětí překupníků a nelegálních distributorů, kteří pravidelně od mladých zlodějů vykupují hluboce pod cenou odcizené předměty a zároveň zprostředkovávají přísun drogy. Tak se v současné době mladí lidé stále více zapojují i do kriminality dospělých. Mládež (zvláště trestně neodpovědné děti) se tímto způsobem stále častěji účastní trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin, slouží např. jako „bytoví“ typaři, hlídky při trestné činnosti dospělých či jako realizátoři zločinného záměru, a to zvláště tam, kde je nebezpečí odhalení trestného jednání pro dospělé pachatele zvláště velké (např. pouliční prodej drog či krádeže na ulicích a v obchodech žhářské úroky).¹³

---

¹² NEŠPOR, K., DVOŘÁK, V. *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*, Nakladatelství Arrmex Praha 1998, s. 7, ISBN: 80-902283-9-9.

¹³ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie. 2. přepracované vydání* Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 383 – 384, ISBN: 80-7357-026-2.

7 TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ POD VLIVEM NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Trestné činy páchané pod vlivem drog jsou různorodé. Důsledky konzumu drog se promítají do celé řady kriminálních a asociálních jevů, mezi které patří např. šíření pohlavních nemocí, ublížení na zdraví, násilná, majetková a sexuální trestná činnost a další. Opominout nelze ani trestnou činnost šíření toxikomanie. Trestná činnost páchaná pod vlivem drog vede i k získávání dalších drog nebo prostředků k jejich získání. Dochází tak ke krádežím vloupáním do nemocnic, lékáren, farmaceutických výroben a dalších podobných zařízení, dochází k trestným činům loupeže, omezování osobní svobody a dalším.¹⁴

V pozadí mnohých trestných činů mladistvých je ovšem nejtradičnější droga – alkohol. Naše šetření znovu ukazuje, že v ČR je zákaz podávání alkoholu mladistvým velmi intenzivně obcházen a že varování před účinky alkoholu je stále v osvětě dětí a mladistvých málo a neúčinně zdůrazňováno. Některé trestné činy mladistvých jsou výrazně afektivní povahy a jsou spáchány ve stavu intoxikace alkoholem či jinými toxickými látkami. Nejen vandalismus a násilná kriminalita, ale i delikty majetkové mají někdy svou příčinu ve snížení rozpoznávacích schopností pod vlivem alkoholu.¹⁵

Osoby pod vlivem alkoholu a drog se trestné činnosti dopouštějí mnohem častěji, a to zejména trestné činnosti násilného charakteru. Specifickou a velmi významnou oblastí jsou dopravní nehody a pracovní i jiné úrazy způsobené osobou pod vlivem alkoholu nebo drog. Např. riziko dopravní nehody se pronikavě zvyšuje i v případě malých dávek alkoholu, a to i když nejsou zřejmé zjevné známky opilosti. Stejně tak vykouření jediné cigarety drogy z konopí může ovlivnit schopnost řízení až na 24 hodin. Velmi závažná bývá násilná trestná činnost pod vlivem alkoholu a drog s aktivní účastí závislé osoby. Zajímavý je přitom vliv prostředí, v němž k násilné trestné činnosti (zejména pod vlivem alkoholu) nejčastěji dochází. Podle jedné zahraniční studie je agresivní jednání pod vlivem alkoholu častější v okrajových a znevýhodněných skupinách, v silně přeplněných, zakouřených nebo hlučných prostorách a tehdy, pokud dochází k pití ve skupině nebo ve dvojici. Podle jedné švédské studie jsou násilí a rvačky

¹⁴ KONRÁD, Z. PORADA, V.: *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*, Praha, TRIVIS, 1996.

¹⁵ VEČERKA, K., HOLAS, J., ŠTĚCHOVÁ, M. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2004, ISBN: 80-7338-033-1.

nejčastěji vyvolávány požíváním piva a destilátů v restauracích a v barech, zatímco vraždy a pokusy o vraždu pod vlivem alkoholu se častěji pojí s pitím v soukromí. Na druhé straně může být v některých případech trestná činnost a následné problémy se zákonem dobrou příležitostí k tomu, aby na závislého byl vyvinut zvýšený tlak s cílem přimět ho za pomoci rodiny k léčbě. Zvláště důležité je to zejména u dospívajících.¹⁶

Mezi trestnými činy pod vlivem drog jsou nejčastěji zastoupeny krádeže vloupáním (do obchodů, kiosků, víkendových chat apod.), krádeže ostatní (nejčastěji motorových vozidel, jízdních kol, věcí z aut) a trestné činy násilné povahy (vraždy, úmyslné ublížení na zdraví, vydírání a další.) jsou též stále častěji zaznamenávány dopravní nehody silniční, zanedbání povinné výživy, zakládání požárů a další.¹⁷

---

¹⁶ NEŠPOR, K.. DVOŘÁK, V. *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*, Nakladatelství Armex Praha 1998, s. 6, ISBN: 80-902283-9-9.

¹⁷ ŠTABLOVÁ, R. *Drogy, kriminalita a prevence*, Policejní akademie ČR, Praha 1997, s. 116, ISBN:80-85981-64-5.

8 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – č. 218/2003 Sb.

8.1 Obecná charakteristika úpravy v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „zákon“) vznikl jako reakce na dosud absentující samostatnou právní úpravu trestní odpovědnosti, trestání a řízení v trestních věcech mládeže. Vynětí hmotněprávních a procesních ustanovení o mladistvých z obecných trestněprávních kodexů je vyjádřením snahy o zásadní změnu v celkovém pojetí zacházení s delikventní mládeží, neboť nejde jen o zvýraznění specifík v oblasti trestání mladistvých. Pro samostatnost právní úpravy dále mluví i to, že v obecných trestněprávních předpisech nelez zpravidla zakotvit opatření a postupy, převážně civilněprávní povahy, přijímané vůči dětem mladším patnácti let v případě spáchání činu jinak trestného, neboť do obecných trestněprávních předpisů nepatří. V neposlední řadě je možné argumentovat i tím, že samostatnou kodifikací trestního práva mládeže bude zesílen výchovný aspekt těch principů, na kterých je nová kodifikace vytvořena.

V úvahu v této souvislosti bylo třeba vzít, že trestní zákon i trestní řád byly přijaty v roce 1961, tedy před více než 40 lety, a přes četné zásadní novelizace z 90. let minulého století ve vztahu k věkové kategorii mladistvých nedoznaly zásadnějších změn. Nová situace dospívajících souvisejících s rychlou sociální diferenciací jejich rodin, absencí etických a morálních principů v jejich výchově jak ze strany rodiny, tak ze strany školy, s nedostatkem času jejich rodičů a s dalšími faktory zhoršujícími jejich materiální postavení i budoucí uplatnění se v polovině 90. let projeví ve výrazné eskalaci jejich delikventních projevů (nastal prudký nárůst stíhané, žalované i soudy odsouzené trestné činnosti u uvedené věkové kategorie). Přesto byla reakce na tuto změněnou situaci ze strany zákonodárce v oblasti trestního práva prakticky nulová.

V této době také proběhla odborná diskuse ohledně zaměření trestní politiky ve vztahu k mladistvým pachatelům, která – jak uvádějí autoři učebnice trestního práva procesního – signalizovala dva diametrálně odlišné přístupy k uvedené problematice, s jistým zjednodušením je možno říci, že jedna skupina odborníků prosazovala snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, naproti tomu druhá skupina prosazovala takovou trestní politiku, která by na první místo kladla snahu vytvořit v sociálním okolí mladist-

vého delikventa podmínky pro to, aby se v budoucnu již nedopustil trestné činnosti při současném zachování jeho trestní odpovědnosti za spáchaný trestný čin, vzhledem k tomu, že věk dospívajícího nebyl považován za tak významný a za podstatné byly pokládány trestněprávní, ale i jiné mimoprávní následky, které zákon s dovršením určitého věku spojuje. Součástí tohoto přístupu, který našel svého vyjádření i v novém zákoně č. 218/2003 Sb., tedy bylo ponechat stávající věkovou hranici trestní odpovědnosti (15 let), vůči mladistvým pachatelům uplatňovat nejen trestní sankce, ale i nezbytná výchovná opatření (v rámci specializovaného justičního systému) a v neposlední řadě důsledněji vyvozovat trestní odpovědnost z jiných oblastí práva, ve vztahu k osobám (zpravidla rodičům), kteří zneužili, neplnili nebo jinak zanedbali svůj dohled nad výchovou delikventního dítěte.

Nový zákon č. 218/2003 Sb. by měl podle toho, co je uvedeno v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona (tisk 210 Poslanecké sněmovny – volební období 2002 – 2006), vést k odstranění nedostatků platné právní úpravy, tedy pokud bude pozornost zaměřena pouze na oblast trestního procesu, lze konstatovat, že dosavadní úprava procesní (shodně jako úprava hmotněprávní) je dosud koncipována pouze jako výjimka z úpravy obecné, a je proto zakotvena v jejím rámci toliko ve formě samostatných oddílů, což neumožňuje náležitou formulaci základních zásad a postupů charakterizujících zvláštní řízení proti mladistvým pachatelům. Přitom právě věková specifika dospívajících vyžadují natolik odlišný přístup orgánů činných v trestním řízení, včetně maximálního využívání alternativ trestů odnětí svobody a v zásadě obligatorního zapojení probačních úředníků, že by odpovídající právní úpravu nebylo možné do obecných trestněprávních norem organicky začlenit. Proto zahraniční právní úpravy, stejně jako doporučení Rady Evropy, jednoznačně upřednostňují samostatnou právní úpravu trestního soudnictví pro mladistvé, které se tak vyhne nejen riziku nesystémového přístupu právní regulace této oblasti, ale i pokušení aplikovat na mladistvé ve větším rozsahu, než je to nezbytně nutné, normy trestního práva pro dospělé se všemi z toho vyplývajícími nežádoucími důsledky, zejména pak jejich zbytečné stigmatizace.

Základním rysem nového zákona je snaha v jediné normě komplexně postihnout problematiku zacházení se všemi dětmi a dospívajícími, kteří svým jednáním poruší ustanovení trestního zákona. Znamená to, že každý takový případ bude projednán specializovaným soudem mládeže, který bude moci vybrat takové opatření, které bude nejvhodnější s ohledem na věk dospívajícího, jeho rozumovou a mravní vyspělost a i závažnost jím spáchaného činu.

Opatření uplatňovaná u mladistvých pachatelů by měla mít zpravidla smíšenou povahu, tzn. Zahrnovat prvky výchovné, léčebné – ochranné i takové, které zabezpečují ochranu sociálního okolí prostřednictvím kontroly, dohledu a výjimečně i izolace. Takto konstruovaná opatření by působila v obecném systému trestních sankcí jako cizí prvek a bylo by velmi obtížné je správně vykládat a aplikovat.

Zvláštní systém soudnictví nad mládeží vyžaduje i specializované odborníky, kteří budou v praxi schopni zajistit jeho bezporuchové odborníky, kteří budou v praxi schopni zajistit jeho bezporuchové fungování. Jde především o specializované soudy pro mládež, byť by byly zřízeny v rámci stávající soustavy obecných soudů, a specializované ostatní orgány činné v trestním řízení. Soudy pro mládež podle znění zákona vykonávají soudnictví v trestních věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let a mladistvými, kteří nejsou trestně odpovědní).

Dále je to Probační a mediační služba, která spolu se soudy mládeže by měla mít v tomto ohledu velmi důležitou roli. Nové postavení soudů mládeže a jejich vztahy ke všem institucím podílejícím se na soudnictví pro mládež lze komplexně upravit pouze samostatnou právní úpravou.¹⁸

---

¹⁸ SCHELLEOVÁ, I., a kol., *Právní postavení mladistvých*, 1. Vydání, Praha 2004, nakladatelství EU-ROLEX BOHEMIA s.r.o., s. 43 – 46, ISBN: 80-86432-82-3.

HLAVA I OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

8.1.1 Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

(1) Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoně, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

(2) Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

(3) Pokud tento zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil 18 rok věku obecných právních předpisů.

§ 4

8.1.2 Výkon soudnictví ve věcech mládeže

Soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež.

HLAVA II MLADISTVÍ

Díl 1

8.1.3 Trestní odpovědnost mladistvých

§ 5

Odpovědnost mladistvého

(1) Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo

ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.

(2) Dopustí-li se mladiství uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.

§ 6

8.1.4 Provinění

(1) Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním.

(2) Čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, není proviněním, jestliže je spáchan mladistvým a stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.

(3) Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákon.

Díl 3

8.1.5 Opatření ukládaná mladistvým

§ 9

Účel opatření

(1) Účelem opatření proti mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.

§ 10

8.1.6 Druhy opatření

(1) Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:

- a) výchovná opatření
- b) ochranná opatření a
- c) trestní opatření

Díl 4

8.1.7 Výchovní opatření

§ 15

Ukládání a druhy výchovných opatření

(1) Při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření, jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

(2) Výchovnými opatřeními jsou

- a) dohled probačního úředníka
- b) probační program
- c) výchovné povinnosti
- d) výchovná omezení
- e) napomenutí s výstrahou

Díl 5

8.1.8 Ochranná opatření

§ 21

Druhy ochranných opatření

(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před pácháním provinění mladistvými.

Díl 6

8.1.9 Trestní opatření

§ 24

Druhy trestních opatření

(1) Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze

tato opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžité opatření,
- c) peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,
- g) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- h) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- i) odnětí svobody nepodmíněně.

(2) trestní opatření uložené podle tohoto zákona v návaznosti na trestní zákon musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého; výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.¹⁹

---

¹⁹ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

9 PREVENCE

9.1 Pojem prevence

Prevenčí kriminality se rozumí nejrůznějších aktivity mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo její zmenšení. Půjde tedy o působení na faktory kriminality, na příležitosti a podněty k páčání trestných činů, o působení na potenciální pachatele a potenciální oběti a o vytváření zábran proti páčání trestných činů.

9.1.1 Primární prevence

Primární prevence je zaměřena na široké pozitivní ovlivňování hodnotové orientace dětí od nejnižšího věku až po mladé dospělé. Opatření se realizuje jak v makrostruktuře, mezostruktuře, tak i mikrostruktuře společnosti. Zahrnuje výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, přičemž obzvláštní pozornost je věnována pozitivním aktivitám zaměřeným na volný čas.

9.1.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se zabývá těmi rizikovými dětmi, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli trestné činnosti nebo jsou ohroženy sociálně patologickými jevy (především drogovou závislostí, záškoláctvím, gamblerstvím, vandalismem, extremismem, nezaměstnaností). Realizuje se především v mezostruktuře a mikrostruktuře. Při zjišťování problémových situací u mladých lidí má nezastupitelné místo škola. Preventivní opatření zasahují často do sféry volného času. Prevence je však zaměřena i na rizikové faktory, které jsou v sociálním prostředí a ve vztazích, ve kterých děti žijí.

9.1.3 Terciální prevence

Terciální prevence je předcházením kriminální, resp. viktimologické recidivě. Orientuje se tedy na ty mladé lidi, kteří se již dopustili trestné činnosti, a na ty, kteří se již v minulosti stali oběťmi trestných činů. Spočívá v zajištění co nejrychlejší odborné pomoci. Spočívá v eliminaci recidivy kriminality i sociálně negativního jednání (šikany, prostituce, záškoláctví, útěků z domova) a resocializaci kriminálně narušených mladých osob (vzdělání, pomoc při získávání pracovního uplatnění a bydlení, rodinným poradenstvím).

9.1.4 Sociální prevence

Sociální prevence je orientovaná na osobu pachatele (i potenciálního) a namodifikaci příčin kriminality. Zaměřuje se na proces socializace a sociální integrace. Rozhodující část socializace spadá do období dětství a dospívání. Většina dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v raném věku. Sociální prevence je proto soustředěna na děti s cílem dosáhnout nápravy jejich chování pokud možno ještě před tím, než se začnou dopouštět trestné činnosti.

9.1.5 Situační prevence

Prevence situační se zaměřuje na samotný trestný čin. Ten chápe jako produkt motivace a příležitosti. Vychází z toho, že určité druhy kriminality se páchají v určitém čase, na určitých místech a za určitých okolností. Podstatou situační prevence je snaha snížit a ztížit možnosti pro spáchání trestných činů.

9.1.6 Prevence viktimnosti

Prevence viktimnosti je obecně pojata jako koncept bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminogenní situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi jde o skupinové a individuální zdravotní, psychologické, právní a technické poradenství.

Prevence drogových závislostí představuje u mládeže především její ochranu před negativním vlivem drog podporou jejich individuálního rozhodnutí pro život bez drog. Realizována je široce pojímanou péčí od předcházení experimentování s drogami a preferování zdravého životního stylu, přes ambulantní i ústavní léčbu až po rehabilitaci a resocializaci těch, kteří již léčením prošli a dosáhli abstinence a návratu zpět do života.²⁰

9.2 Systém prevence

K tomu, aby účelně fungoval systém prevence všech sociálně patologických jevů je vždy třeba:

- 1) vytvořit organizační předpoklady (zákony, usnesení vlády, koncepce a programy na republikové, regionální a místní úrovni, ekonomické a personální zabezpečení),
- 2) zabezpečit odbornou přípravu a doškolování profesionálních i dobrovolných pracovníků (systém, organizační opatření, semináře, školení, publikační činnost atd.),
- 3) vlastní preventivní činnost provádět komplexně a koordinovaně, určit hlavní problémy (na místní, regionální i republikové úrovni), jejich příčiny a na jejich základě provádět zcela konkrétní preventivní opatření. Nezapomínat ani na výzkumné programy. Je nutné, aby všechny preventivní aktivity byly vyhodnoceny, zobecněny a získané poznatky přeneseny do organizačních opatření a do odborné přípravy a doškolování. Jen tak se bude systém prevence sociálně patologických jevů zdokonalovat a bude účinným prostředkem boje proti těmto nežádoucím sociálním jevům.²¹

Podle statistických údajů i příkladů z praxe vyplývá, že trestná činnost pod vlivem návykových látek se výrazně zvyšuje. Základním cílem prevence, by mělo být omezování požívání návykových látek. A tohoto lze dosáhnout třemi cíly prevence.

---

²⁰ ZOUBKOVÁ, I. NIKL, J. ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*, Praha 2001, 1. Vydání, s. 43 – 44, ISBN: 80-7251-070-3.

²¹ NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*, Policejní akademie ČR, Praha 2000, s. 90 – 91, ISBN: 80-7251-033-9.

Snižování dostupnosti návykových látek je cíl první, měli bychom dosáhnout poklesu dostupnosti a spotřeby alkoholu a drog za pomoci kvalitní legislativy.

Dalším preventivním opatřením by mělo být snižování poptávky, zaměřit se na snižování počtu závislých a zastavit zájem zejména mladistvých o alkohol a drogy. S poptávkou souvisí i různé kampaně ve sdělovacích prostředcích, v nejlepším případě mohou pomoci tomu, aby si veřejnost uvědomila problém přítomnosti návykových látek kolem nás.

Třetím cílem prevence je podle mého názoru léčebná činnost, ať už dobrovolná nebo ve smyslu ochranného léčení podle Trestního zákoníku.

9.3 Prevence v České republice

V naší republice je vrcholným státním orgánem prevence Republikový výbor pro prevenci kriminality zřízený v roce 1993, v němž zasedají zástupci všech zainteresovaných ministerstev a zástupci Meziřezortní protidrogové komise. Předsedá mu ministr vnitra. Republikový výbor disponuje státními prostředky na podporu komplexních preventivních programů na místní úrovni. Jednou z podmínek přidělení grantu na prevenci kriminality je zřízení funkce manažera preventivních programů.

Na Ministerstvu vnitra ČR existuje zvláštní odbor prevence kriminality, který má za úkol poskytovat podporu i prostředky obecním zastupitelstvům a státním i nestátním organizacím, jež se prevencí zabývají.

Své úkoly v oblasti prevence mají a pro sebe si je formulují i jednotlivá ministerstva. Primární prevencí na školách se má podle Programu sociální prevence a prevence kriminality schváleného vládou především zabývat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, úkolem Ministerstva práce a sociálních věcí ČR je především zabývat se sekundární prevencí zaměřenou na ohrožené mladé lidi, jejich rodiny a na skupiny mládeže.

Na obvodních, resp., okresních úřadech vznikala specializovaná oddělení sociální prevence, jež byla metodicky řízena oddělením sociální prevence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Toto ministerstvo zavádí funkci sociálního asistenta a školní její budoucí vykonavatele. Sociální asistent je specialista na terénní sociální práci s dětmi a mládeží ohroženými sociálním selháním. Po reformě veřejné správy přechází agenda

sociální prevence zejména na obce s rozšířenou působností.

Ministerstvo vnitra, které má koordinovat preventivní programy, podporuje zřízení funkce místního koordinátora (manažera) preventivních aktivit a organizuje zaškolování odborníků pro tuto funkci. Grantový program ministerstva vnitra se v současnosti zaměřuje hlavně na prevenci situační. Ministerstvo spravedlnosti je odpovědné jednak za zacházení s obviněnými a odsouzenými mladistvými, jednak je zřizovatelem Institutu kriminologie a sociální prevence, který provádí kriminologický výzkum.

Na místní úrovni mohou vznikat z iniciativy starostů nebo obecních zastupitelstev komise pro prevenci kriminality, jejichž složení by mohli navrhovat místní koordinátoři prevence. (Předpokladem je, že místní orgány uvidí ve zřízení takové komise smysl.) V komisi by měli zasedat kromě pracovníků sociální správy zástupci dalších státních i nestátních subjektů zainteresovaných na snižování kriminality, resp. na efektivní práci s rizikovou mládeží.

Srovnání se stavem preventivních aktivit ve vyspělých zemích ukazuje, že soustavná prevence kriminality mládeže je u nás teprve v počátcích. Její rozvíjející se organizační zázemí zatím neumožňuje realizaci velkorysejších a dlouhodobých preventivních programů. Naší nevýhodou je také nepatrný počet občanských iniciativ, jež by se chtěly v preventivních aktivitách angažovat (viz např. sousedské hlídky nebo sdružení dobrovolníků poskytujících individuální pomoc ohroženým lidem) i vysoká neochota našich občanů takové skupiny vytvářet. Je to důsledek přetrvávajícího vlivu autoritářského komunistického režimu, který „občanské iniciativy“ bez zábran sám organizoval a zneužíval je k propagaci své „demokratičnosti“.²²

---

²² MAREŠ, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Vydání 2. Aktualizované, Praha: 2003, Portál, s. 288 - 289, ISBN: 80-7178-771-X.

10 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

10.1 Použité metody a techniky sběru dat

Ve výzkumné části práce, byly použity dotazníky jako jedna z technik sběru dat. Dotazovaní odpovídají do předem vytištěného formuláře anonymně, což vede ještě k efektivnějšímu dosažení potřebných informací.

Na základě získaných informací a poznatků ze studia odborné literatury, kterých se toto téma týká, se autorka rozhodla o stanovení následujících hypotéz:

A: Nejčastější návykovou látkou požívanou mladistvými na vybraných školách jsou alkoholické nápoje.

B: Mladiství respondenti dotazovaní na vybraných školách svůj volný čas nejčastěji tráví hraním počítačových her.

C: Více než polovina dotazovaných kouří denně tabákové výrobky.

Na základě výsledků z dotazníkového šetření dojde k ověření hypotéz A, B a C. Základní otázky v úvodu jsou věk a pohlaví dotazovaného. Další otázky pokládané respondentům se ptají na další z negativních jevů, jako je užití drogy, nebo návštěva hracích automatů.

9.2 Pracovní postup sběru dat

Po vybrání tématu bakalářské práce, autorka začala studovat odbornou literaturu týkající se daného tématu. Na základě prostudované literatury stanovila hypotézy problematiky návykových látek a mladistvých a věnovala se sestavení dotazníků. Konečná verze dotazníků byla podána mladistvým respondentům prostřednictvím pedagogických pracovníků přímo při školní výuce. Bylo osloveno celkem 150 studentů z různých škol v Jižních Čechách (viz Příloha II.) a bylo dbáno také na věkové rozmístění dotazovaných. Vyplněné dotazníky a údaje v nich byly zpracovány, poté důkladně vyhodnoceny.

Výsledky pro snadnou orientaci byly prezentovány v bakalářské práci do tabulek a grafů. Na základě toho se mohlo přejít k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

10.3 Výsledky dotazníkového šetření

Na základě dotazníkového šetření autorka dospěla k závěru, že získané číselné hodnoty potvrzují hypotézu A: Nejčastější návykovou látkou požívanou mladistvými na vybraných školách jsou alkoholické nápoje. Dále bylo z výsledků zjištěno, že byla potvrzena i hypotéza B: Mladiství respondenti dotazovaní na vybraných školách svůj volný čas nejčastěji tráví hraním počítačových her. Číselné hodnoty vzešlé z dotazníků nepotvrdily hypotézu C: Více než polovina dotazovaných kouří denně tabákové výrobky.

Podrobnější informace o výzkumné činnosti jsou uvedeny v následujících tabulkách a grafech (např. Tab.1, Graf 1), u nichž jsou jednotlivé otázky rozebrány a data uvedeny v počtu osob a v procentním zastoupení.

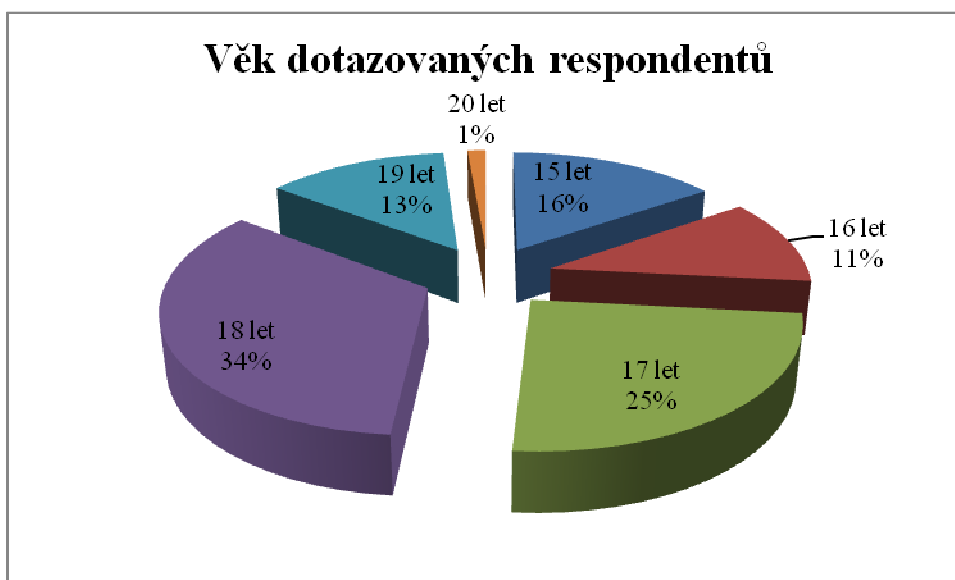
V Tabulce 1 je uvedeno věkové zastoupení v početním i procentním zastoupení. Grafické znázornění věkového složení dotazovaných je znázorněno v Grafu 1. Nejčastěji vyplnili dotazník respondenti ve věku 18 let a to ve 34%, následuje 17 let a to 25%. Věkové zastoupení 15 let tvoří 16%, 13% dotazovaných dosáhlo věku 19 let, 11% 16 let a nejmenší počet 1% dotazovaných je ve věku 20 let.

Tab. 1: Věková skladba respondentů

Věk dotazovaných respondentů	počet	v %
15 let	23	16
16 let	17	11
17 let	37	25
18 let	51	34
19 let	20	13
20 let	2	1

zdroj: vlastní výzkum

Graf 1: Věková skladba respondentů

zdroj: vlastní výzkum

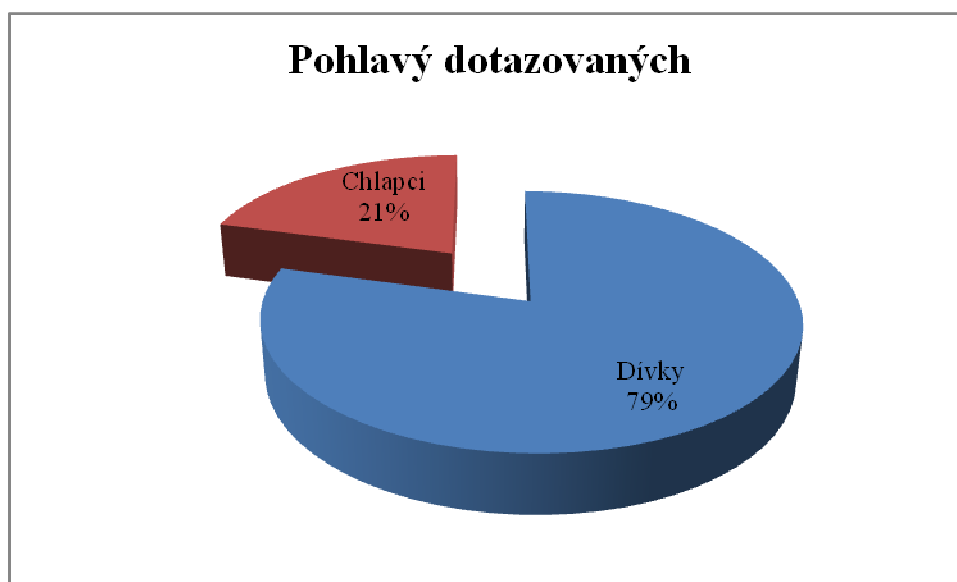
Celkem bylo osloveno 150 žáků jednotlivých škol (viz příloha III.), jimiž byly předány dotazníky. návratnost byla 100% a z tohoto celkového počtu dotazovaných byly dívky v zastoupení 79% a chlapci 21%.

Tab. 2: Skladba respondentů dle pohlaví

Pohlaví dotazovaných	počet	v %
Dívky	119	79
Chlapci	31	21

zdroj: vlastní výzkum

Graf 2: Skladba respondentů dle pohlaví

zdroj: vlastní výzkum

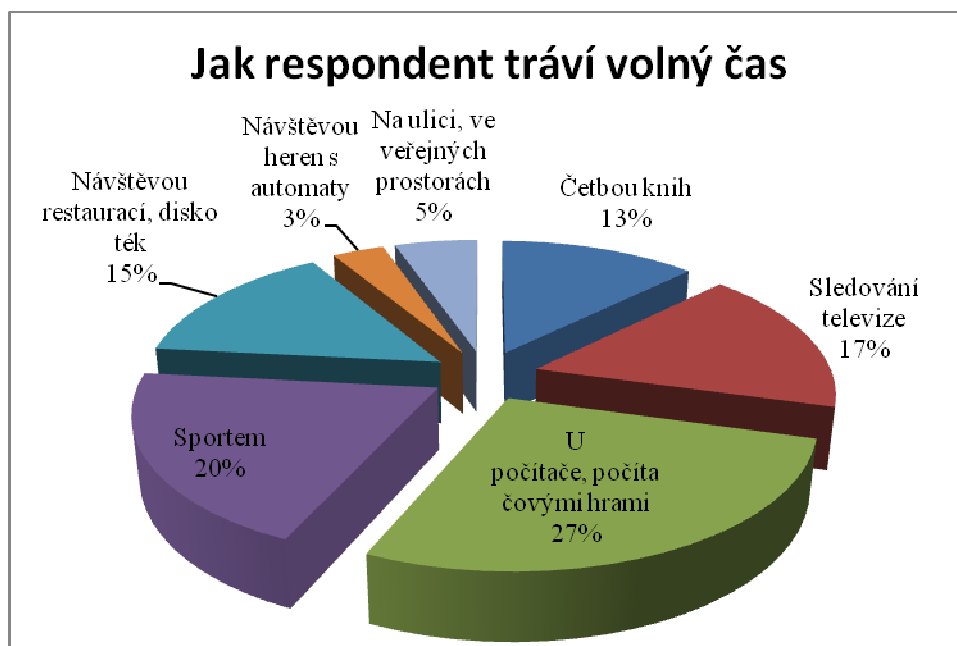
Dotazování v otázce třetí (viz Příloha III.), jak tráví svůj volný čas nejčastěji odpověděli počítačovými hrami a to ve 27%, následovalo 20% zastoupení sportu, v 17% případu tráví dotazování čas sledováním televize, 15% návštěvou restaurací, 13% procent četbou knih, 5% dotazovaných tráví volný čas na ulici a ve veřejných prostorách a zbylá 3% návštěvou heren s automaty. Pro lepší orientaci je procentní zastoupení uvedeno v Grafu 3.

Tab. 3: Jak dotazovaní tráví svůj volný čas

Jak respondent tráví volný čas	počet	v %
Četbou knih	19	13
Sledování televize	25	17
U počítače, počítačovými hrami	41	27
Sportem	30	20
Návštěvou restaurací, diskoték	22	15
Návštěvou heren s automaty	5	3
Na ulici, ve veřejných prostorách	8	5

zdroj: vlastní výzkum

Graf 3: Jak dotazovaní tráví svůj volný čas

zdroj: vlastní výzkum

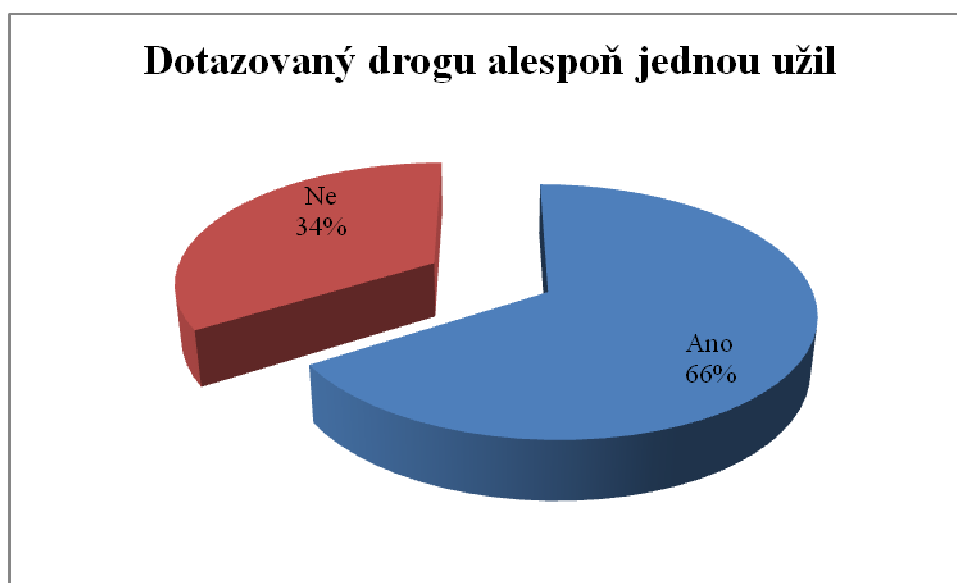
Čtvrtá otázka dotazníkového šetření se zabývá tím, zda respondenti již někdy užíli drogu. V 66% odpověděli „ano“ a v 34% zněla odpověď „ne“. Při kladné odpovědi měli respondenti uvést, o jakou drogu se jednalo. Zde se vyskytly odpovědi: Marihuana, Extáze, Pervitin, Kokain, Hašiš.

Tab. 4: Užití drogy

Dotazovaný drogu alespoň jednou užil		
	počet	v %
Ano	99	66
Ne	51	34

zdroj: vlastní výzkum

Graf 4: Užití drogy

zdroj: vlastní výzkum

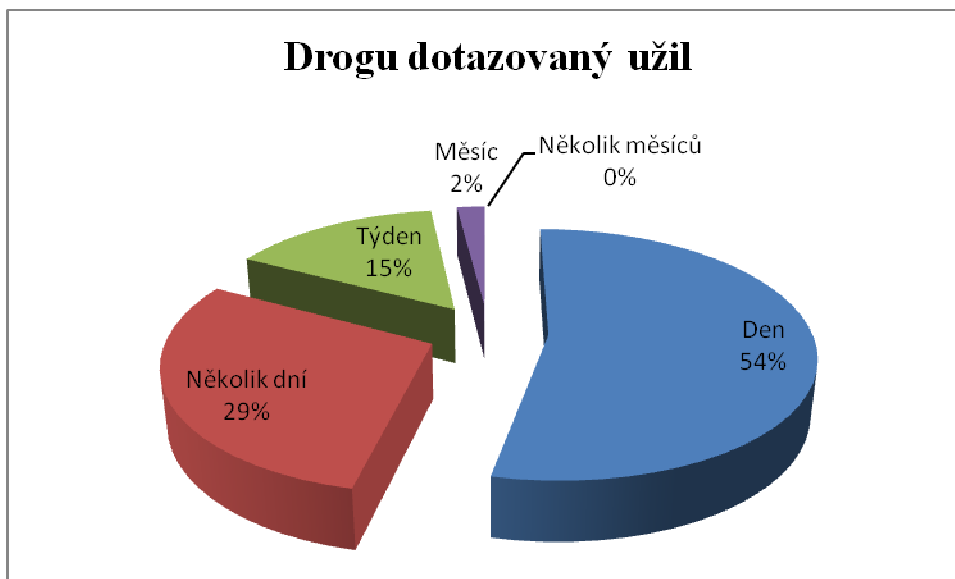
Otázka pátá dotazníku, se ptá na to, jak dlouho dotazovaný drogu užíval. Počet kladných odpovědí na otázku užití drogy bylo 99, z toho 53 dotazovaných užívalo drogu jeden den, 29 několik dní, týden užívalo drogu 15 respondentů, měsíc 2 a několik měsíců neužíval drogu nikdo. Zastoupení v % je uvedeno v Grafu 5.

Tab. 5: Jak dlouho dotazovaný drogu užíval

Drogu dotazovaný užíval	Počet	v %
Den	53	54
Několik dní	29	29
Týden	15	15
Měsíc	2	2
Několik měsíců	0	0

zdroj: vlastní výzkum

Graf 5: Jak dlouho dotazovaný drogu užíval

zdroj: vlastní výzkum

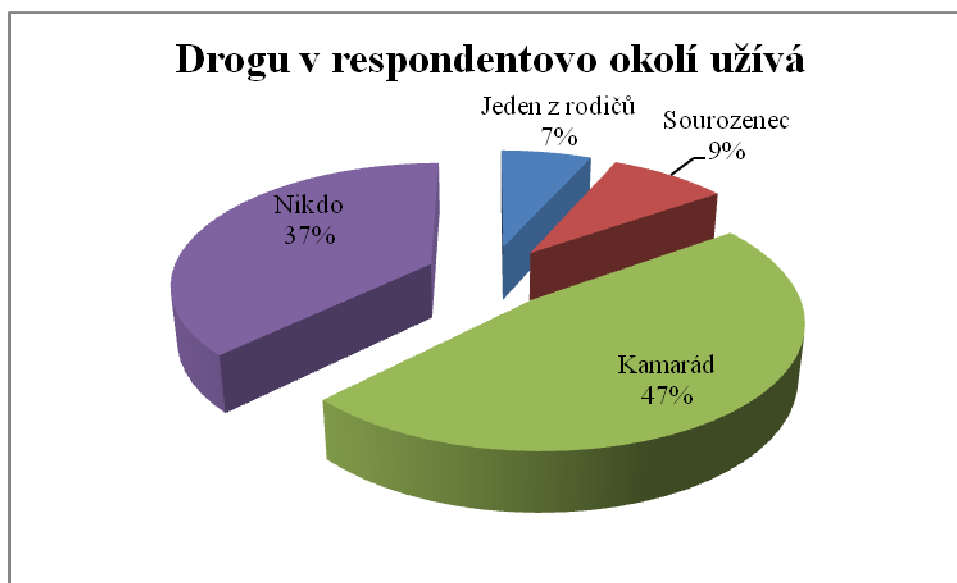
Šestá otázka dotazníkového šetření navazuje na otázky předchozí, týkající se drog. Ptá se na to, kdo v respondentovo okolí užívá drogu. Nejčastější odpověď byla kamarád v 47%, nikdo v 37%, sourozenec v 9% a jeden z rodičů v 7%.

Tab. 6: Kdo v okolí respondenta drogu užívá

Drogu v respondentovo okolí užívá	Počet	v %
Jeden z rodičů	10	7
Sourozenec	13	9
Kamarád	71	47
Nikdo	56	37

zdroj: vlastní výzkum

Graf 6: Kdo v okolí respondenta drogu užívá

zdroj: vlastní výzkum

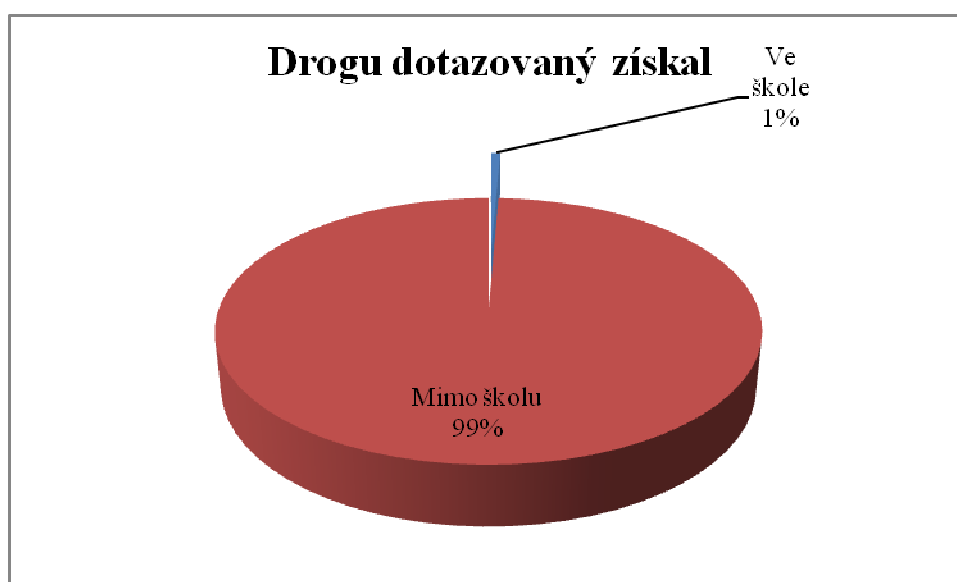
Také sedmá otázka se zabývá drogami a to z hlediska toho, kde respondent drogu získal. V 99% mimo školu a 1% ve škole.

Tab. 7: Kde dotazovaný drogu získal

Drogu dotazovaný získal	počet	v %
Ve škole	1	1
Mimo školu	149	99

zdroj: vlastní výzkum

Graf 7: Kde dotazovaný drogu získal

zdroj: vlastní výzkum

Když se autorka prostřednictvím osmé otázky dotazníku ptala, zda respondenti užili alkoholové nápoje, odpověď „ano“ byla v drtivé většině, tedy v 99% a odpověď „ne“ byla jen 1%. Při kladné odpovědi měli respondenti uvést, s kým alkoholické nápoje konzumovali, nejčastější odpověď byla s kamarády a s rodiči.

Tab. 8: Dotazovaný konzumoval alkoholické nápoje

Dotazovaný již konzumoval alkoholické nápoje		
	počet	v %
Ano	149	99
Ne	1	1

zdroj: vlastní výzkum

Graf. 8: Dotazovaný konzumoval alkoholické nápoje

zdroj: vlastní výzkum

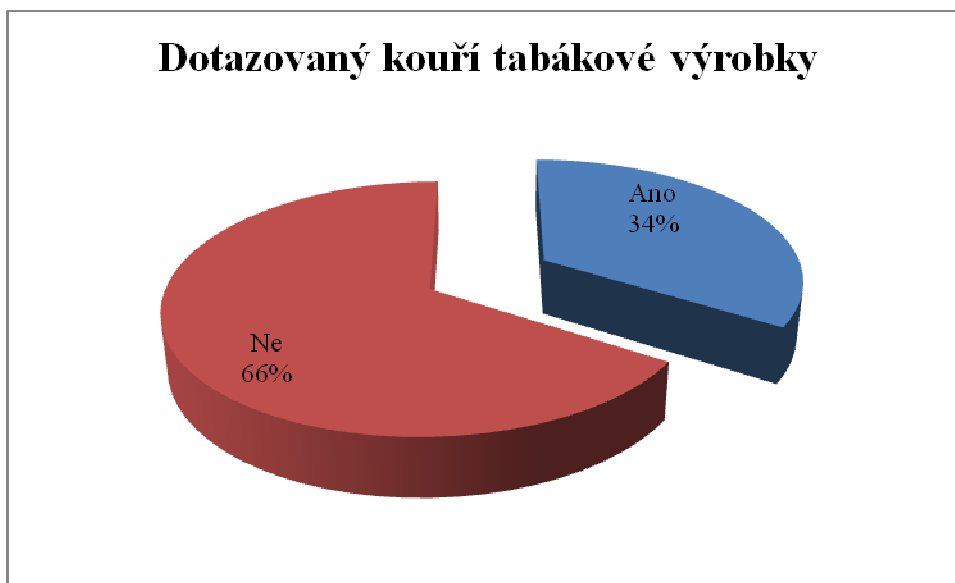
V Tabulce 9 a v Grafu 9 A je uvedeno početní i procentní zastoupení kuřáků a nekuřáků mezi respondenty. Nekuřáků je většina, tedy 66% a 34% dotazovaných jsou kuřáci. Příležitostní kuřáci jsou v 65% zastoupení, denně pět cigaret a více kouří 35% dotazovaných, grafické znázornění je uvedeno v Grafu 9 B.

Tab. 9: Kouření tabákových výrobků

Dotazovaný kouří tabákové výrobky					
	počet	v %		počet	v %
Ano	51	34	Příležitostně	33	65
Ne	99	66	Denně	18	35

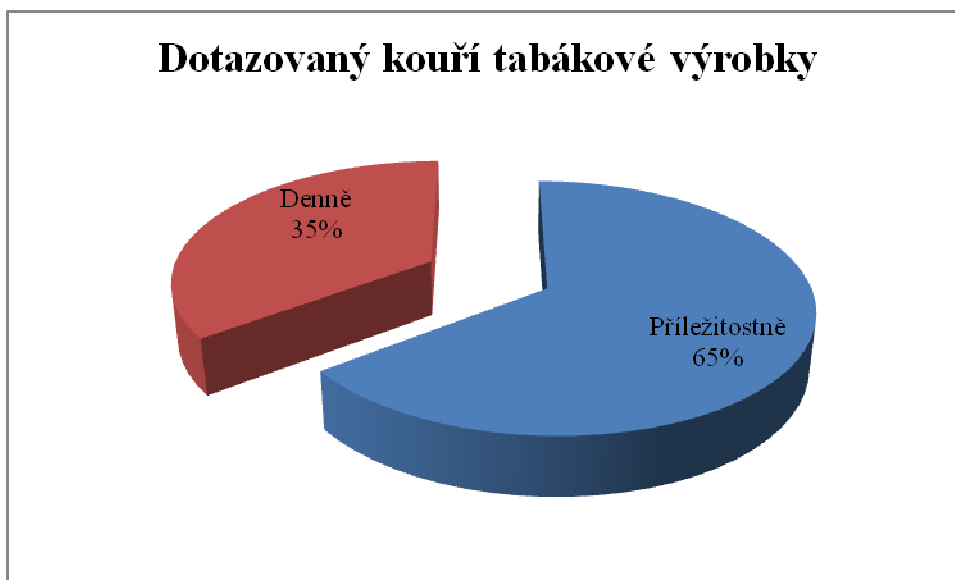
zdroj: vlastní výzkum

Graf 9 A: Kouření tabákových výrobků

zdroj: vlastní výzkum

Graf 9 B: Kouření tabákových výrobků

zdroj: vlastní výzkum

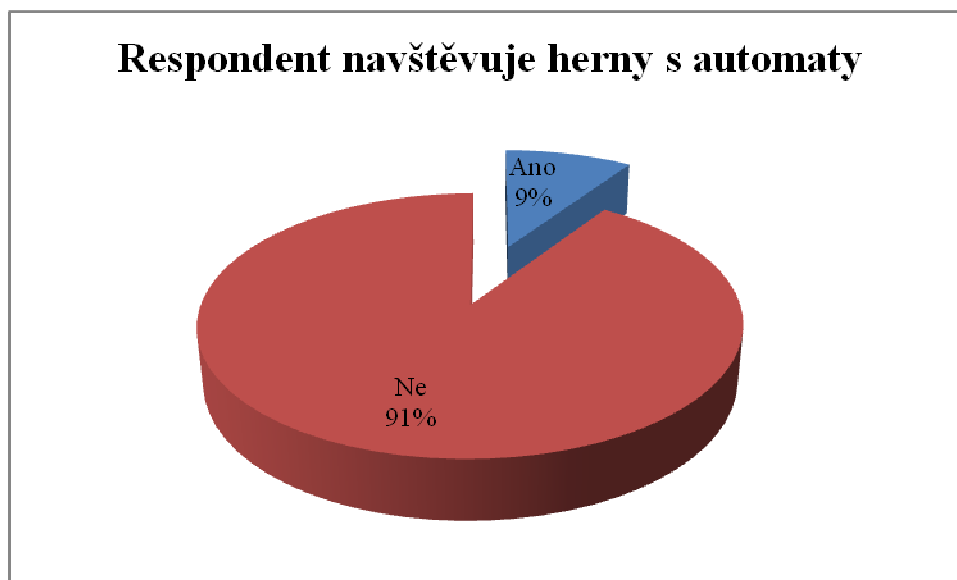
Závěrečná otázka dotazníku se týká výherních automatů a jejich návštěvnosti dotazovanými. Převážná část odpovědí a to v 91% byla „ne“ a ve 14% „ano“. Z tohoto počtu navštěvuje hrací automaty 71% dotazovaných příležitostně a 29% denně.

Tab. 10: Navštěvuji herny s automaty

Respondent navštěvuje herny s automaty					
	počet	v %		počet	v %
Ano	14	9	Příležitostně	10	71
Ne	136	91	Denně	4	29

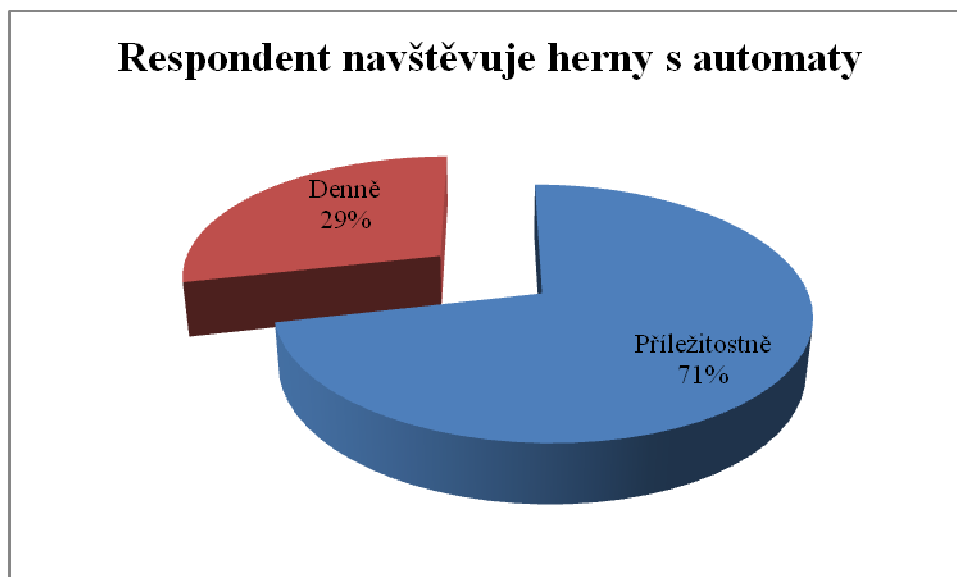
zdroj: vlastní výzkum

Graf 10 A: Navštěvuji herny s automaty

zdroj: vlastní výzkum

Graf 10 B: Navštěvuji herny s automaty

zdroj: vlastní výzkum

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce byla celková analýza kriminality mládeže v souvislosti s návykovými látkami, zabývat se bojem proti užívání návykových látek mladistvými.

Byly zdůrazněny faktory, které působí na vývoj dítěte již od narození. Hlavní a výchovnu funkci plní rodina, která by měla vychovat jedince s úctou k jiným lidem a základním hodnotám společnosti. Významným způsobem ovlivňuje školní prostředí, kde se dítě poprvé setkává s přímým působením daných hodnot a zde se spojí s okolním světem prostřednictvím komunikace s učiteli a spolužáky.

Nejdůležitější v boji s drogovou kriminalitou mládeže je prevence, tedy předejít trestné činnosti. Prevenci je třeba věnovat zvýšenou pozornost, neboť se stále častěji potýkáme s problémovou mládeží. Důležité je zapojení nejen státních organizací a odborných pracovníků ale celé společnosti a tím se snažit jej napravit a vrátit zpět do společnosti.

Dále si tato práce kladla za cíl pomocí výzkumné techniky dotazníků potvrdit, nebo vyvrátit stanovené hypotézy. Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nejčastější návykovou látkou požívanou mladistvými na vybraných školách jsou alkoholické nápoje. Mladiství respondenti dotazovaní na vybraných školách svůj volný čas nejčastěji tráví hraním počítačových her a více než polovina dotazovaných nekouří tabákové výrobky.

Výzkum přinesl též další informace a validní data, která budou zcela jistě dále využitelná pro problematiku, jíž se tato bakalářská práce zabývá. Data obsažená v této bakalářské práci, především ve výsledcích výzkumu, totiž využijí nejen odborníci pracující s mládeží, ale též budou tato data zajímavá pro širokou veřejnost vzhledem k aktuálnosti tématu a data bude možné dále využít pro efektivní prevenci sociálně patologických jevů u naší mládeže.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CHMELÍK, J. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. přepracované vydání, Praha 1998, MV ČR, 122 s.
2. KONRÁD, Z. PORADA, V.: *Metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů*. Praha, TRIVIS, 1996, 119 s.
3. MAREŠ, O. KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Vydání 2. Aktualizované, Praha: 2003, Portál, 340 s. ISBN: 80-7178-771-X.
4. NEŠPOR, K. DVOŘÁK, V., *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*, Nakladatelství Armex Praha 1998, 98 s., ISBN: 80-902283-9-9.
5. NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Policejní akademie ČR, Praha 2000, ISBN: 80-7251-033-9.
6. NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol., *Kriminologie*. 2. přepracované vydání Praha: ASPI Publishing 2004, 443 s., ISBN: 80-7357-026-2.
7. SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. Vydání, Praha 2004, nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 250 s., ISBN: 80-86432-82-3.
8. SVATOŠ, R. *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice 2009, 118 s., ISBN: 978-80-86708-81-2.
9. ŠTABLOVÁ, R. *Drogy, kriminalita a prevence*. Policejní akademie ČR, Praha 1997, 214 s., ISBN:80-85981-64-5.
10. VEČERKA, K. HOLAS, J. ŠTĚCHOVÁ, M. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2004, ISBN: 80-7338-033-1.
11. *Trestní předpisy*, nakladatelství Sagit 2008, 448 s., ISBN: 978-80-7208-691-7.

12. Zákon číslo 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

13. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002, 231 s., ISBN: 80-86473-08-2.

14. ZOUBKOVÁ, I. NIKL, J. ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha 2001, 1. Vydání, 89 s., ISBN: 80-7251-070-3.

SEZNAM PŘÍLOH

- I.** Typická rizika některých návykových látek, hazardní hry a porušování zákona
- II.** Dotazník
- III.** Seznam dotazovaných škol

PŘÍLOHY

Příloha I. Typická rizika některých návykových látek, hazardní hry a porušování zákona

	Typická rizika ve vztahu k trestné činnosti
Alkohol	Násilná trestná činnost včetně vražd, pašování, nedovolená výroba, prodej nebo podávání alkoholu nezletilým. Časté ovlivnění alkoholem u obětí násilné i majetkové trestné činnosti.
Opioidy (např. heroin)	Trestná činnost jako způsob, jak si opatřit prostředky na drogu, prodávání a pašování drog.
Konopí (hašiš, marihuana)	Prodávání a pašování drog, nelze vyloučit ani nebezpečné, nebo zmatené jednání. Dopravní nehody u řidičů ovlivněných konopím.
Tlumivé látky	Ilegální prodej léků na lékařský předpis, okrádání osob ovlivněných tlumivými léky.
Pervitin a kokain	Agresivní nebo jinak nebezpečné jednání osob ovlivněných drogou. Trestná činnost jako způsob, jak si opatřit prostředky na drogu, prodávání a pašování drog. Násilná trestná činnost vůči osobám pod vlivem drog.
Halucinogeny (LSD, ecstasy)	Nebezpečné a nesmyslné jednání v souvislosti s aplikací drogy. Prodávání a pašování drog.
Tabák	Daňové úniky, pašování, prodej tabákových výrobků osobám pod 16 let.
Těkavé látky	Nebezpečné a nesmyslné jednání v souvislosti s aplikací drogy. U některých smrtelných otrav nutno uvažovat i o účasti další osoby.
Hazardní hry (hazardní automaty atd.)	Krádeže, zpronevěry, podvody, neplacení výživného, méně často násilná trestná činnost (např. loupeže). Násilná trestná činnost vůči zadluženým patologickým hráčům neschopným splácet dluhy.

zdroj: NEŠPOR, K. Dvořák, V., *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*, Nakladatelství Armex Praha 1998, s. 20, ISBN: 80-902283-9-9.

Příloha II.

Dotazník

1. Věk
2. Chlapec Dívka

3. Jak trávím volný čas:

Četbou knih	____
Sledování televize	____
U počítače, počítačovými hrami	____
Sportem	____
Návštěvou restaurací, diskoték	____
Návštěvou heren s automaty	____
Na ulici, ve veřejných prostorech	____

4. Užil jsem alespoň jednu drogu:

- Ano Ne
- Pokud ano, jakou:.....

5. Drogu jsem užíval:

Den	____
Několik dní	____
Týden	____
Měsíc	____
Několik měsíců	____

6. Drogu v mém okolí užívá:

Jeden z rodičů	____
Sourozenec	____
Kamarád	____
Nikdo	____

7. Drogu jsem získal:

- Ve škole
- Mimo školu

8. Konzumoval jsem již alkoholické nápoje:

Ano Ne

9. Kouřím tabákové výrobky:

Ano Ne

Příležitostně

Denně 5 cigaret a více

10. Navštěvuji herny s automaty:

Ano Ne

Příležitostně

Denně

Dotazník je anonymní, slouží pro potřeby bakalářské práce.
Své odpovědi prosím zaškrtněte křížkem (vždy jen jednu odpověď).

Příloha III. Seznam dotazovaných škol

Základní škola profesora Josefa Brože Vlachovo Březí

Gymnázium Prachatice

Střední škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Volyně

Střední odborné učiliště Volyně

ABSTRAKT

LEDREROVÁ, L. *Kriminalita mladistvých v souvislosti s návykovými látkami: bakalářská práce*: České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2010. 62 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: Kriminalita, mladistvý pachatel, návykové látky, příčiny kriminality, prevence kriminality

Bakalářská práce se zabývá kriminalitou mladistvých spojenou s užíváním návykových látek. V úvodu vymezuje základní pojmy, které se objevují v celé práci. Dále je zde uveden termín kontrola kriminality a faktory ovlivňující kriminalitu mládeže. Následuje rozdělení a klasifikace návykových látek, trestné činy páchané za účelem obstarání návykových látek a pod vlivem návykových látek. V dalším bodě je uvedeno soudnictví ve věcech mládeže, opatření ukládána mladistvým a navržení preventivních opatření, aby se trestné činnosti dalo předejít. V závěru je uvedeno dotazníkové šetření.

ABSTRACT

LEDREROVÁ, L. *Juvenile delinquency in the context of addictive substances: Bachelor thesis*: České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 62 s. Supervisor JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Keywords: crime, young offender, addictive substances, the causes of crime, crime prevention

The bachelor thesis deals with juvenile delinquency associated with the use of addictive substances. The introduction defines the basic terms that appear throughout the work. Then there is the term given control of crime and the factors influencing juvenile delinquency. Followed by division and classification of drugs, crimes committed for the purpose of procuring drugs and under the influence of drugs. The next point is indicated by the juvenile court, the measures imposed on juveniles and the preventive measures that could prevent crime. In conclusion, the survey indicated.